

Malo istorije... i činjenica!

Prvobitni Šengenski sporazum potpisan je sa namerom da se ukinu unutrašnje granice između zemalja Evropske unije, da se unifikuje imigraciona politika i da se centralizuje pogranični sistem zemalja EU prema zemljama koje nisu njene članice. Sporazum je potpisan 1985. godine, 14. juna, a originalno su ga potpisale samo zemlje BENELUKS-a (Belgija, Holandija i Luksemburg), Zapadna Nemačka i Francuska. Sporazum je potpisan na brodu "Kneginja Marije-Astrid", na reci Mozel, u malenom mestu Šengen, u Velikom Vojvodstvu Luksemburg, na granici sa Francuskom i Zapadnom Nemačkom. Simbolično, danas na tom mestu stoji prigodan spomenik sa sve zvezdicama i pravougaonicima, koga se ne bi postideo nijedan socijalistički arhitekta Novog Beograda. Iako je ideja bila da se kompaktno povežu sve zemlje EU, realnost je drugačija. Kako ni u porodici ne ide sve bez potresa i uz opštu saglasnost, tako nije išlo ni ovde. Nisu sve zemlje EU potpisale sporazum, ali su ga potpisale i neke zemlje van Unije! To čini naziv "viza Evropske unije" potpuno deplasiranim, tako da ćemo ubuduće, sa punim pravom, koristiti naziv "šengenska viza". Naime, Šengenski sporazum je potpisalo do sada 26 zemalja - sve zemlje EU, osim Ujedinjenog Kraljevstva i Irske, (koje su van ovog sistema), kao i Island, Norveška i Švajcarska, koje nisu u sastavu EU. Od ukupnog broja zemalja potpisnica, 15 zemalja je sporazum implementiralo. To su sve stare članice EU, od pre 2004. godine, bez UK i Irske: Španija, Portugalija, Francuska, Nemačka, Holandija, Belgija, Luksemburg, Austrija, Italija, Grčka, Švedska, Danska i Finska (ukupno 13), plus dve nečlanice EU: Norveška i Island. Naravno, i među ovim zemljama ima teritorija koje su izuzeci, ali o tome kasnije. Važno je napomenuti da su granične kontrole i kontrolni punktovi između navedenih zemalja ukinuti, i da više nema oficijalnih kontrola među njima. Međutim, novost su "iznenadne kontrole" u međugradskim autobusima i vozovima koji saobraćaju između dve članice Šengenskog sporazuma, kada policajci u civilu "ulaze na prepad" u vozila i legitimišu putnike u potrazi za ilegalnim imigrantima. Da biste izbegli neugodnu situaciju, ponesite svoj pasoš sa šengenskom vizom i kada idete na sasvim malo "prekogranično putovanje" unutar šengenske zone - recimo iz Nemačke u Strazbur... Važno je još napomenuti i da Šengenski sporazum ne pokriva radne dozvole za one osobe koje imaju stalni boravak ili radnu dozvolu u nekoj zemlji EU, a poreklom nisu iz nje. Šta ovo praktično znači? Dakle, ako imate radnu dozvolu i stalni boravak u, recimo, Nemačkoj, to ne znači da možete tek tako da se trajno nastanite u Parizu i radite tamo bez prijave lokalnim vlastima... Summa summarum: ako vam je jedna od zemalja potpisnica Šengenskog sporazuma izdala šengensku (ne nacionalnu!) vizu, možete sa njom ući u sve ostale zemlje potpisnice sporazuma, osim...

Izuzeci

Kako u svakoj priči mora da bude i nekih nepravilnosti, u stvarnosti postoje i teritorije koje se nalaze u državno-pravnom sastavu zemalja potpisnica Šengenskog sporazuma, ali u koje nije moguće ući sa šengenskom vizom. To su: Helgoland, Nemačka. Ovo ostrvo koje se nalazi između Nemačke, Danske, Holandije i Britanije, duboko u Severnom moru, nekada je, između dva rata, bilo nadaleko poznato mondensko letovalište. Dolaskom Hitlera na vlast, Helgoland postaje vojna baza Rajha, a kasnije biva žestoko bombardovan i zauzet od strane Kraljevske ratne mornarice Engleske. Ostrva imaju specijalan status unutar Nemačke i potrebno je obratiti se Ambasadi Nemačke sa molbom za odlazak na Helgoland, da biste zaista i došli do njega. Špicberška ostrva, to jest Svalbard, u Severnom ledenom okeanu. Ostrva pripadaju Norveškoj, ali se po ugovoru potpisanom između SSSR-a i Norveške, "Sovjetskom Savezu priznaju posebni interesi na arhipelagu", što se manifestovalo u prisustvu različitih brodova sa crvenom zastavom na Špicbergu. Koliko su ovi interesi vojni, a koliko trgovački i ribarski, ne znamo, ali znamo da je za odlazak na arhipelag najbolje obratiti se Ambasadi Norveške, jer vam šengenska viza neće biti od pomoći. Interesantno je da je ostrvo Jan Majen uključeno u Šengensku zonu. Grenland i Farska ostrva, dve danske autonomne pokrajine su formalno isključene iz Šengenske zone, ali su defakto uključene u nju. Kako? U sporazumu o asocijaciji, kojim se definiše odnos pokrajina i Danske, specificirano je da se prilikom putovanja između Grenlanda i Farskih ostrva i Šengenske zone, putnicima neće pregledati pasoši i neće postojati carinska kontrola. No, tradicionalni sporazum o slobodnom kretanju osoba unutar EU nije primenljiv na ove dve teritorije. Livinjo, Italija. Ovaj gradić predstavlja "poreski raj" i još uvek zadržava pravo da proveri sadržaj vašeg prtljaga, naplati carinu, ili da pregleda pasoše. Ne uvek, ali ponekad, tako da se nemojte iznenaditi!

Francuske prekomorske teritorije. Ako idete u metropolitensku Francusku, biće vam dovoljna šengenska zelena viza. Ako pak, želite na Tahiti, Bora Boru, Francusku Gvajanu ili Martinik, i mislite da će to biti jednostavno sa šengenskom vizom, recimo, Nemačke, koju imate u pasošu, i koja vam važi još tri meseca, bojim se da ste u krivu. Prekomorske francuske teritorije, kao što su Martinik, Gvadalup, San-Marten, San Pjer i Mikelon, Francuska Gvajana, Valis i Futuna, Majota, Francuska Polinezija, Amsterdam, San Pol pripadaju Evropskoj uniji i euro-zoni, ali nisu uključene u Šengenski sporazum. U Ambasadi Francuske ćete dobiti posebne vize na kojima će pisati, recimo: "Valable pour Polynésie Française" (Važi za Francusku Polineziju), ukoliko ste te sreće da idete na Bora Boru, ili neku drugu egzotičnu destinaciju... Holandski Antili i Aruba, koji se nalaze na Karibima, iako pripadaju Holandiji, takođe ne uvažavaju Šengenski sporazum.

Zemlje koje su potpisale, ali još nisu implementirale sporazum

Prvog dana maja 2004. godine 10 novih članica EU (osam iz Istočne Evrope: Slovenija, Češka, Slovačka, Estonija, Letonija, Litvanija, Poljska i Mađarska, i dve sa Sredozemlja: Kipar i Malta), primljeno je u punopravno članstvo EU, i potpisalo je Šengenski sporazum. Međutim, ni za jednu od ovih zemalja sporazum još ne važi, iako će tokom oktobra 2007. godine većina ovih država (one istočnoevropske) ući u unificirani sistem granica definisan Šengenskim sporazumom, tako da će i njihove nacionalne vize prestati da se izdaju. Kipar i Malta će uvesti šengenske vize po drugom "redu vožnje". Švajcarska je potpisala sporazum 16. oktobra 2004, a ratifikovala ga je na referendumu 5. juna 2005. godine, međutim, još ga nije primenila u praksi! Mnogi putnici još su u zabludi da se preko Švajcarske može putovati bilo gde samo sa šengenskim vizama, ali to nije tačno. Švajcarska tek treba da uđe u Šengensku zonu. Obavestićemo vas kada dođe do toga! Pre nego što uvede zajedničke šengenske vize, svaka od ovih zemalja prvo mora da iskaže punu pripremljenost, i to u četiri područja: vazdušne granice, vize, policijska saradnja i zaštita ličnih podataka. Tek kada prođu evaluaciju EU, ove zemlje će biti primljene u zajednički vizni prostor. Što znači, naravno, da ako neka zemlja "kiksne" u nekom području, neće biti deo Šengenske zone ni posle oktobra 2007. godine.

Države koje formalno nisu u Šengenskoj zoni, ali defakto jesu...

San Marino, iako nije formalno deo Šengenske zone, ima kontinentalnu granicu samo sa Italijom, a nema aerodrom na svojoj teritoriji. Za ulazak u San Marino dovoljna je šengenska viza, iako karabinjeri, policija San Marina i "Guardia di Finanzia" mogu da vas legitimišu i zatraže vam vizu i pasoš ako to žele. Monako primenjuje Šengenski sporazum na način kao da je deo Francuske. Francuske vlasti obavljaju pregled pasoša i šengenskih viza u luci Monaka. Lihtenštajn je do potpisivanja Šengenskog sporazuma smatran, u smislu viza i imigracije, delom Švajcarske, tako da je za ulazak u planinsku kneževinu dovoljna švajcarska viza. Za stalni boravak, pak, neophodno je obratiti se direktno lihtenštajnskim vlastima. Između Lihtenštajna i Austrije postoji granična kontrola i nije moguće ući samo sa šengenskom vizom. Lihtenštajn primenjuje Tradicionalni sporazum o slobodnom kretanju osoba, jer je deo Evropskog ekonomskog prostora. Međutim, ova država je tokom jeseni 2005. izrazila želju da potpiše Šengenski sporazum, a pregovori su počeli u februaru 2006, tako da ćemo vas izvestiti i o trenutku kada Lihtenštajn uđe u Šengensku zonu... Vatikan je, ma kako to zvučalo neverovatno, izrazio želju da se pridruži Šengenskom sporazumu, iako nema graničnu kontrolu sa Italijom još od kraja Drugog svetskog rata. Međutim, potpisivanje sporazuma omogućiće Vatikanu uvid u Šengenski informacioni sistem, i na taj način će Papska država moći da podeli informacije o kriminalcima i ostalim nepoželjnim osobama, i da ih prosledi u bilo koju biskupiju... od Argentine do Australije. Andora nije integrisana u Šengensku zonu i granične kontrole su ponekad moguće.

Privremeno ukidanje Šengenskog sporazuma

Član 2.2. sporazuma dozvoljava da se ponovo uspostavi granična kontrola ako to neka zemlja smatra neophodnim, na određeni vremenski period. To se već desilo u Portugaliji tokom Evropskog prvenstva u fudbalu 2004, kao i u Francuskoj u vreme obeležavanja šezdesetogodišnjice Desanta na Normandiju. Francuska je ponovo izašla iz Šengenskog sporazuma na par dana neposredno posle terorističkih napada u Londonu, u julu 2005, a Finska tokom Svetskog prvenstva u atletici, tokom avgusta 2005. Isto je nedavno učinila i Nemačka, za vreme Svetskog kupa u fudbalu prošlog leta.

Carina

Švedska, Norveška, Finska i Island nemaju carinske punktove na međusobnim granicama, ali kontrolišu sve putnike koji dolaze iz ostalih zemalja Šengenske zone, radi sprečavanja krijumčarenja alkohola i droge. Francuska zadržava pravo da na granici sa Belgijom proveri sve putnike koji dolaze iz pravca Holandije, jer postoji verovatnoća da iz ove zemlje donesu legalno kupljenu marihuanu, koja je zabranjena u Francuskoj.

UK i Irska nisu potpisnice sporazuma

Jedine dve zemlje koje su članice EU, a koje nisu potpisale Šengenski sporazum, su Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Severne Irske i Republika Irska. Razlozi su kolonijalne prirode - Britanija ima neke specijalne veze sa zemljama Komonvelta, kojima omogućava da uđu na teritoriju kraljevstva bez viza. Drugi razlog je taj što Britanija nema lične karte, tako da je nemoguće da policija unutar zemlje zaustavi bilo koga i da ga legitimise. Međutim, premijer Bler je nedavno predstavio plan o uvođenju ličnih karata u UK, čime je izazvao bes liberalne javnosti, a Pet Shop Boys su tim povodom 2006. snimili i pesmu "Integral", kojom žestoko kritikuju premijera... Međutim, ako bi se uvele lične karte, UK bi mogla da pristupi Šengenskoj zoni.

Šengenske olakšice

Što se tiče zemalja koje su potpisale Šengenski sporazum, a nisu ga primenile, možemo da ih podelimo u dve grupe. U jednoj su one koje daju takozvane šengenske olakšice, a u drugoj one koje to ne čine. Šengenske olakšice predstavljaju mogućnost da, ukoliko posedujete važeću šengensku vizu i nalazite se na proputovanju kroz zemlju koja nije integrisana u Šengensku zonu, možete da prođete kroz nju bez lokalne tranzitne vize, i za to vam je ostavljeno uobičajeno pet dana. To je slučaj već duže vreme sa Slovenijom i Mađarskom, a od 1. avgusta je sistemu olakšica prišla i Poljska, dok je Češka odlučila da našim građanima omogući ovu povlasticu od 1. septembra. To praktično znači da možete da uđete u Mađarsku bez mađarske vize, ukoliko imate šengensku, ali samo ako izađete na graničnom prelazu ka Austriji! Dakle, nikako nije moguće da uđete na graničnom prelazu Segedin (Reske), recimo, a da izađete u Ukrajinu, Hrvatsku ili Rumuniju! To se onda ne smatra tranzitom kroz Mađarsku teritoriju ka zemljama Šengenske zone, i bićete zbog toga kažnjeni! Nažalost, Estonija, Letonija, Litvanija i Slovačka još nisu dale ovakve olakšice našim građanima, tako da je za tranzit kroz ove tri pribaltičke zemlje neophodno nabaviti tranzitne vize, koje se, ukoliko imate šengensku, veoma lako i brzo dobijaju. Češka, recimo i to, dozvoljava da u pasošu imate i švajcarsku vizu ili stalni boravak u Lihtenštajnu, da biste prošli kroz njenu teritoriju tokom pet dana bez vize.

Crna, Bela i Siva lista

Od evropskih zemalja, Srbija se, zajedno sa Crnom Gorom, Albanijom, Bosnom i Hercegovinom, Ukrajinom, Makedonijom, Belorusijom, Moldavijom, Gruzijom, Azerbejdžanom, Kazahstanom, Turskom i Jermenijom nalazi na takozvanoj Crnoj listi EU. To znači da je njenim građanima ulazak u zemlje EU moguć samo uz važeću vizu. Međutim, EU razmatra mogućnost da Srbiju prebaci na Sivu listu, na kojoj se, za sada, nalazi samo Rusija, a ona podrazumeva da se vize na duži period sa više ulazaka, bez taksi, mogu izdavati sportistima, učenicima, studentima, naučnicima i biznismenima. Vlada Srbije je, međutim, dala mnogo ambiciozniji predlog, po kome Srbija pod hitno mora da se prebaci na Belu listu EU, a građani zemalja koje se na njoj nalaze imaju pravo da ulaze u zemlje Šengenskog sporazuma samo sa pasošem. Na beloj listi se nalaze Rumunija, Hrvatska i Bugarska. Dok se to ne dogodi, ostaje nam da stojimo ispred ambasada u onim iritirajućim redovima... i dobro se informišemo! Naravno, pre toga!